

Geografia i medi natural

El castell de Palafolls es troba situat en una molt modesta altitud de 154 metres, a prop de la ribera dreta de la Tordera i entre les viles de Tordera al nord i Palafolls al sud.

Es troba emplaçat en una serra orientada de nord-oest a sud-oest, gairebé paral·lela a la Tordera, la qual esdevé un dels darrers contraforts dels vessants més orientals del massís del Montnegre – Corredor. Tot i l'esmentada poca altitud, des de la seva situació es controlava molt bé el curs d'aquest riu i els camins que enllaçaven les terres gironines amb les barcelonines.

La història

No hi ha documentació sobre els orígens del castell si bé no es probable que la seva construcció fou anterior a Al-Mansur (985). Un segle després ja tenim notícies de la seva existència com a possessió de la família dels Umbert del Montseny junt amb els altres

castells de Montpalau (Pineda de Mar), de Montclús i de Lloret. Els descendents d'un dels seus propietaris, Bernat Gausfred, adoptaren definitivament el cognom Palafolls.

D'aquestes centúries hi ha poques dades sobre aquest castell, i les úniques informacions fan referència a alguns dels seus castlans. L'any 1171 Bernat de Palafolls cedí al capítol gironí el castell de Lloret, i l'any 1229 Guillem de Palafolls apareix com a company de Guillem de Montcada en la famosa expedició a l'illa de Mallorca.

Hom sap, però, que Palafolls pertanyia

Castell de Palafolls. Fotografia de Jordi Gironès feta l'any 1978.

primer al comtat de Barcelona i després al vescomtat de Girona i a partir del segle XIII a la vegueria de Girona. També se sap que durant el segle XIV sovintejaren els conflictes entre els senyors de Palafolls i la casa dels Cabrera, poderosos veïns seus.

L'edifici senyorial del castell data del segle XIII i un segle després tingué lloc l'ampliació del recinte, si bé en aquest mateix segle XIV Guillem de Palafolls traspassà el castell i la seva jurisdicció al comte Pere el Cerimoniós mitjançant venda acabant així el domini del llinatge sobre aquest territori. Poc temps després (1381) el rei vengué per 21.000 lliures barceloneses el castell de Palafolls a Bernadí (Bernat IV) de Cabrera entrant així a l'òrbita dels Cabrera. Bernat IV i el seu fill Bernat Joan tingueren una gran protagonisme en fets guerrers tant a Sicília com en afers interns catalans, essent reconeguda la vàlua d'ambdós pels reis Martí l'Humà i Joan II (segle XV).

Posteriorment el castell va anar caient en l'abandonament i passà a formar part de les possessions dels Medinaceli per matrimoni entre la vescomtessa de Cabrera i l'hereu del ducat de Medinaceli (1722). Finalment passà a dependre de l'Estat.

Nota: per fer aquest escrit he recollit la major part de la informació històrica de l'escrit del volum I de l'obra sobre *Els Castells Catalans* publicada per l'editor Rafael Dalmau l'any 1967 (segona edició del 1990).

L'edifici

Les restes actualment conservades del castell de Palafolls són el resultat d'un conjunt de reformes i ampliacions al voltant d'una construcció primitiva, esglaonades al llarg d'un període que va del final del segle X o principi del segle XI.

L'emplaçament, amb els acusats desnivells de la muntanya, determina aquesta irregularitat, amb un desequilibri manifest en les masses de construcció, ja que les més fortes i destacades han d'agrupar-se al cim que s'alça a l'extrem meridional de la muntanya, mentre el recinte exterior es prolonga fins al nord per cobrir tota la longitud de l'allargat planell. Així

Castell de Palafolls l'any 1978. Foto de Jordi Gironès

Interior del castell de Palafolls l'any 1978. Fotografia de Jordi Gironès

resulta en conjunt una planta aproximadament rectangular (amb molts accidents en el seu perímetre), dins de la qual s'acumulen els edificis residencials a la meitat meridional i més enlairada.

Pel que fa a la defensa exterior, el terreny és bastant abrupte i en aquesta condició natural s'assenta tot el sistema de fortificació, que s'adapta a la configuració del terreny. El costat més escarpat és l'oriental sobre el qual es repenja la torre de l'homenatge amb el nucli residencial entorn seu. També té una inclinació molt pronunciada el terreny a la part occidental, a la qual mira la façana del castell. Els costats estrets del rectangle resultarien els més vulnerables, i per això es van fortificar d'una manera especial.

A l'extrem nord, la cadena muntanyosa queda tallada davant la muralla per un vall, ample i fondo, que potser és una depressió natural del terreny, però probablement ampliada i adaptada pels constructors de la fortalesa; la vegetació que la cobreix no ens permet assegurar-ho d'una manera terminant. Pel que fa al costat meridional, calgué posar un mur exterior i obert per establir i defensar l'entrada. El camí venia a la fi a enfilarse en

una rampa, encaixonada entre dos murs, per voltar després la muralla al descobert i penetrar dins el primer recinte. Aquest està format per un mur molt gruixut que a la seva part baixa fa de terraplè i després s'enlaira fins a rematar en merlets quadrats que defensen el camí de ronda. Aquest mur és d'obra de pedres grosses i assentades, amb sagetes disposades en dos nivells. El seu perfil regularitza els sortints de la muntanya tancant-los en baluards quadrats que així serveixen per flanquejar les cortines. Hi ha molts panys d'aquest mur exterior caiguts, però el que en queda permet encara determinar la seva continuïtat i el seu traçat.

Cal assenyalar l'existència de la torre com a important línia de defensa. De segur que estava destinada a albergar un cos de guarnida en aquest lloc tan apartat del gros de la fortalesa i que a més era potser el més fàcilment expugnable. La torre té planta rectangular, oberta de dalt a baix cap a l'interior del recinte. Està dividida en dos pisos coberts amb voltes de canó apuntades. La seva estructura no pot ser anterior al segle XIII i encara serà d'època molt avançada dins aquesta centúria. És de carreus, però toscos i desiguals.

Interior del castell de Palafolls l'any 1978. Fotografia de Jordi Gironès

Junt a aquesta torre i mirant a llevant, hi ha un portell de sortida amb vestigis d'una escala. L'interior d'aquest primer recinte formaria una plaça llarga i més aviat estreta, que després es prolonga en un altre espai obert i en declivi davant la porta principal del segon.

Entrem ara en aquest. Queda en peu, encara molt maltractat, el massís de la façana, sense altre buit que el de la porta, adollada en mig punt i de dos arcs consecutius deixant entre ells el buit per a l'obertura que domina el pas per dalt, per a ser defensat des del corredor al qual ens referim tot seguit. Passat el portal, queda al costat esquerra un racó amb dos trams d'escala descoberta que després s'endinsa dins el gruix del mur i dona accés a un corredor. El desnivell que aquí fa el terreny permet alçar junt a l'escala esmentada una sala amb semisoterrani i planta principal. Al primer s'arriba per una volta de canó i al seu interior degué servir com a magatzem de vitualles

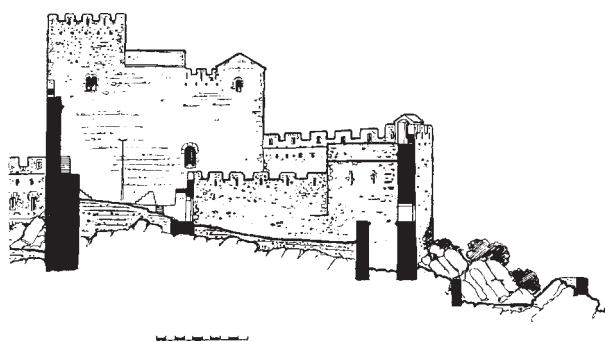
La informació sobre l'edifici ha estat extreta de la web http://es.geocities.com/castell_de_palafolls

Cal tenir present que existeix actualment l'entitat «Amics del Castell de Palafolls», estructurada al novembre de 1966.

Jordi Gironès Vilardebò
abril de 2007

Croquis extrets d'Els Castells Catalans

Jordi Gironès Vilardebò
abril de 2007

